

Sandžački odbor za zaštitu
Ljudskih prava i sloboda
Novi Pazar

Evropski pokret
Srbija
Novi Pazar

RODNA SOCIJALNA KARTA – RODNA KARTA SIROMAŠTVA GRAD NOVI PAZAR I OPŠTINA PRIJEPOLJE

Delegacija EU
u Srbiji

Fond za otvoreno društvo

Organization for Security and
Co-operation in Europe
Mission to Serbia

**Novi Pazar
2012**

Projekat **“Strengthening the participation of women and marginalized groups in creation of local policies in multiethnic areas”** podržava Delegacija Evropske Unije u Republici Srbiji kroz program EIDHR. Poderšku su dali Misija OEBS-a i Fond za otvoreno društvo u Srbiji

Ovaj dokument je urađen uz finansijsku podršku Delegacije Evropske Unije u Srbiji. Sadržaj ovog dokumenta je isključiva odgovornost Sandžačkog odbora za zaštitu ljudskih prava i ni pod kakvim okolnostima se ne može smatrati da odražava stav Evropske Unije.

**RODNA SOCIJALNA KARTA – RODNA KARTA SIROMAŠTVA
GRAD NOVI PAZAR I OPŠTINA PRIJEPOLJE**

S A D R Ž A J	
1. UVOD.....	3
1.1. Metodologija.....	4
1.2 Kontekst.....	5
1.3. Pregled ekonomskih kretanja – opšta ocena stanja, Grad Novi Pazar i opština Prijepolje.....	7
1.3.1. Stanovništvo i demografska kretanja	7
1.3.2. Narodni dohodak po stanovniku.....	9
1.3.3. Posledice „tranzicionog siromaštva“.....	9
1.3.4. Zaposlenost i nezaposlenost.....	11
2. RODNA SOCIJALNA KARTA – RODNA KARTA SIROMAŠTVA, GRAD NOVI PAZAR I OPŠTINA PRIJEPOLJE.....	
2.1. Femonen siromaštva u Srbiji.....	13
2.2. RODNA SOCIJALNA KARTA – RODNA KARTA SIROMAŠTVA, ZA GRAD NOVI PAZAR.....	
2.2.1. Rodna struktura nezaposlenih lica.....,.....	19
2.2.2. Rodna struktura korisnika novčane socijalne pomoći.....	20
2.2.3. Rodna struktura korisnika kuhinje Crvenog krsta.....	21
2.2.4. Rodna struktura korisnika kuhinje CHR „Hajrat“.....	21
2.3. RODNA SOCIJALNA KARTA – RODNA KARTA SIROMAŠTVA, ZA OPŠTINU PRIJEPOLJE.....	
2.3.1. Rodna struktura nezaposlenih lica.....,.....	26
2.3.2. Rodna struktura korisnika novčane socijalne pomoći.....	27

2.3.3. Rodna struktura korisnika kuhinje Crvenog krsta.....	27
2.3.4. Rodna struktura korisnika kuhinje CHR „Hajrat“.....	27
3. ZAKLJUČAK.....	30
4. PREPORUKE.....	31

1..UVOD

Sandžački odbor za zaštitu ljudskih prava i sloboda, Novi Pazar i partnerska organizacija Evropski pokret u Srbiji – Novi Pazar, implementiraju projekat *“Jačanje učešća žena i marginalizovanih grupa u kreiranju lokalnih politika u multietničkim sredinama”*. Projekat je finansijski podržan od strane Delegacije Evropske unije u Srbiji.

Sporazumom o partnerstvu zaključenom u Novom Pazaru, dana 20. juna 2012. godine između Sandžačkog odbor za zaštitu ljudskih prava i sloboda, Novi Pazar i Evropskog pokreta u Srbiji – Novi Pazar, regulisani su međusobni odnosi *ugovornih strana* u vezi saradnje na realizaciji *Projekta*. Jedna od aktivnosti regulisanih *Sporazumom* je definisala sprovođenje istraživanja o socio-ugroženim licima za Grad Novi Pazar i opštinu Prijepolje, te izradu *Rodne Socijalne Karte – rodne karte siromaštva, za grad Novi Pazar i opštinu Prijepolje*.

Tokom avgusta i septembra 2012. godine prikupljeni su podaci o nezaposlenim licima od Nacionalne službe zapošljavanja i NSZ – Filijale u Novom Pazaru i Prijepolju, o korisnicima novčane socijalne pomoći od Centara za socijalni rad u Novom Pazaru i Prijepolju, o korisnicima kuhinje Crvenog krsta u Novom Pazaru i Prijepolju, o korisnicima Vakufske kuhinje CHR „Hajrat“ Mešihata iskamske zajednice u Srbiji, u Novom Pazaru i Prijepolju, sve sa stanjem 31.08.2012. godine.

Tokom oktobra i novembra 2012. godine vršena je obrada prikupljenih podataka i finalizacija rezultata istraživanja je prezentovana u ovoj *Rodnoj Socijalnoj Karti*. **S obzirom na dramatičnu socio-ekonomsku situaciju i u Novom Pazaru i u Prijepolju**, koja traje više od dve decenije, preduzeli smo i druge aktivnosti kao bi bili aktuelni. **U tom pravcu smo preko NVO Grupe 484 - Beograd, koja se, inače, bavi migrantima i drugim ugroženim grupama ljudi u Srbiji, osvtavili posredni kontakt sa Timom za socijalno uključivanje i smanjenje siromaštva pri Kabinetu popredesdnika Vlade za evropske integracije**, sa ciljem da nadgleda primenu SSS, kao i da prati i izveštava o nivou siromaštva u Srbiji.

Uvereni smo da će rezultati ove *Rodne Socijalne Karte* biti snažna podrška i *Projektu i svim marginalizovanim grupama u Novom Pazaru i Prijepolju*, jer

će biti upućena donosiocima odluka na svim nivoima: na lokalnim, nacionalnom i međunarodnom nivou.

Bisera Šećeragić, autor *Rodne Socijalne Karte*
predsednica, EPuS – Novi Pazar

1.1. Metodologija

Metodologija se sastojala u prikupljanju podataka o nezaposlenim licima od Nacionalne službe zapošljavanja i NSZ – Filijale u Novom Pazaru i Prijepolju, o korisnicima novčane socijalne pomoći od Centara za socijalni rad u Novom Pazaru i Prijepolju, o korisnicima kuhinje Crvenog krsta u Novom Pazaru i Prijepolju, o korisnicima Vakufske kuhinje CHR „Hajrat“ Mešihata iskamske zajednice u Srbiji, u Novom Pazaru i Prijepolju, sve sa stanjem 31.08.2012. godine. Imajući u vidu da se elektronska obrada podataka NZS zasniva na prijavi i obradi svih rodno senzibilisanih grupa, u obradi podataka primenjene su metode:

- Analiza nezaposlenih lica, u oba grada, po polu i godinama starosti,
- Analiza korisnika novčane socijalne pomoći, u oba grada, po polu i godinama starosti,
- Analiza korisnika kuhinje Crvenog krsta, u oba grada, po polu i godinama starosti,
- Analiza korisnika Vakufske kuhinje CHR „Hajrat“, u oba grada, po polu i godinama starosti,

Pored navedenih metoda podaci su prikupljeni putem intervjua i neposrednih razgovora, na sastancima, i putem fokus grupa sa predstavnicima relevantnih institucija na osnovu prethodno pripremljenog upitnika. Takođe je, kao osnova, za izradu *Rodne socijalne karte* poslužila i prethodno urađena *Analiza istraživanja o strukturi nezaposlenih žena i ostalih marginalizovanih grupa na tržištu rada, za Grad Novi Pazar i opštinu Prijepolje*.

Cilj istraživanja je bio da se utvrde kategorije siromašne populacije koje je definisala nacionalna Strategija za smanjenje siromaštva (SSS), po polu, u oba grada, kako bi obe analize predstavljale polaznu osnovu za :

- Izrada preporuka u vezi sa merama za obuku i plan prekvalifikacije i dokvalifikacije nezaposlenih žena u Novom Pazaru i Prijepolju;
- Sprovođenje istraživanja o mogućnostima i merama podrške u razvoju ženskog preduzetništva na lokalnom nivou i donošenje mera za podršku ženama u preduzetništvu i zapošljavanju na lokalnom nivou.

1.2. Kontekst

Grad Novi Pazar se početkom 90-tih definisao kao ekonomski centar u odnosu na gradove u okruženju, pa i u odnosu na nacionalni prostor. **Opština Prijepolje**, u okviru sektora prerađivačke industrije, kao i Grad Novi Pazar, ima značajne instalirane kapacitete u pod-sektorima tekstilne,obučarske i agro-industrije. *Kako oba sektora pripadaju niskom - akumulativnim granama jer zapošljavaju masovnu, i to pretežno žensku radnu snagu, danas se nalaze u dubokoj recesiji, i u Novom Pazaru i u Prijepolju. Privatna preduzetnička inicijativa je za sveukupnu populaciju oba grada bila i ostala jedina perspektiva, ali i značajan segment ukupne privredne aktivnosti.*

Svetska banka i Grad Novi Pazar i opštinu Prijepolje definiše kao gradove gde živi “*aktivno siromašna populacija*“. Ovi gradovi žive “život u getu”, nisu se snašli u surovim tranzicionim procesima i *danas plaćaju danak siromaštvu*. Ekonomija je u stagnaciji i u funkciji je zapostavljene i nerazvijene putne infrastrukture¹, nema svežeg kapitala, strane investicije su prisutne samo u formi malih donacija, postojeći fiskalni i bankarski sistem je i dalje destimulativan, neloyalna konkurencija na lokalnim i na nacionalnom nivou je veoma izražena. Oba grada su u stanju opšte recesije još od 2003. godine i nalaze se u stanju bifurkacije /prekretnica/.

Aktuelna socio-ekonomska kretanja sa kojima se suočavaju oba grada potvrđuju činjenicu da se ravnomeran razvoj gradova nije posmatrao kao integralni deo ukupnog društveno-ekonomskog razvoja države. Problematika ravnomernijeg razvoja nerazvijenih područja, pa i gradova u njima, bila je apsolutno marginalizovana, analizirana po prevaziđenoj statističkoj metodologiji kao jedna odvojena i ne mnogo značajna dimenzija ukupnog razvoja države. Razlike u razvijenosti opština su posmatrane sa aspekta nivoa nerazvijenosti, tako da su zanemarivane njihove ekonomsko-razvojne, socijalne, društvene, pa i političke reperkusije. Takav pristup neminovno je doveo do produbljanja već postojećih strukturnih razvojnih problema za *oba tradicionalno nerazvijena grada*.

¹ Prostornim Planom Republike Srbije do 2010. godine, za oba grada nije bila predviđena niti jedna značajnija infrastrukturna investicija. Prostornim Planom Republike Srbije od 2010-2020, za oba grada, posle 2014. godine, predviđene su manje investicije u oblasti putne infrastrukture

Donedavna metodologija Republičkog zavoda za statistiku razvrstala je opštine u Srbiji u 3 grupe razvijenosti: razvijene, nerazvijene i ostale, **po kojoj klasifikaciji je opština Prijepolje bila razvrstana u nedovoljno razvijene opštine dok je Grad Novi Pazar bio razvrstan u ostale opštine.**

Vlada Republike Srbije je 2004. godine usvojila *Uredbu o kriterijumima i pokazateljima za utvrđivanje devastiranih područja Republike Srbije* i donela Odluku o određivanju devastiranih područja (opština) Republike Srbije, kojom Odlukom je i opština Prijepolje stekla **status devastiranog područja.**

Narodna Skupština Republike Srbije usvojila je 23. oktobra 2012. godine Zakon o prostornom planu Republike Srbije od 2010 - 2020. godine, *čiji su glavni ciljevi ublažavanje ekonomskih razlika, uravnoteženiji regionalni razvoj, održivo korišćenje resursa i zaštita kulturnog nasleđa.* Navedenim Zakonom su, između ostalog, definisani strateški prioriteti i planska rešenja Zakona u oblasti putnog saobraćaja i za Grad Novi Pazar i opštinu Prijepolje. Takođe navedeni **Zakon**, u delu koji opisuje *Devastirana područja*, pored Kragujevca, Kraljeva, Bora, Majdanpeka, Priboja, Prokuplja, Leskovca, Vranja, Trstenika, Požarevca, Sremske Mitrovice, Loznice, Knjaževca, Zaječara, Vrbasa, Ivanjice, Gornjeg Milanovca **i Prijepolja, predvideo i Novi Pazar**

Imajući u vidu ranije donetu Uredbu i Odluku Vlade Republike Srbije (2004) o određivanju devastiranih područja (opština) Republike Srbije, čime je opština Prijepolje svrstana u red devastiranih opština, **a za Grad Novi Pazar ostaje u nadležnost Vlade Republike Srbije, u formi preporuke Analize istraživanja o strukturi nezaposlenih žena i ostalih marginalizovanih grupa na tržištu rada, za Grad Novi Pazar i opštinu Prijepolje, donošenje zakonske osnove o dobijanju statusa devastiranog područja i za Grad Novi Pazar.**

Tako se i Grad Novi Pazar iz klasifikacije „ostalih opština“ danas nalazi „na čekanju da dobije status devastirane opštine.“ To će, na žalost, u periodu koji je pred nama, biti prioritet Države, pre svega, po osnovu dramatično duplirane stope nezaposlenosti u odnosu na ostvareni republički prosek (septembar 2012. godine), što je jedan u nizu indikatora koji zaokružuje nezavidnu socio-ekonomsku situaciju oba grada, sa velikim brojem nezaposlenih, koji se prepoznaju kao kategorija siromađnih po Strategiji za smanjenje siromaštva, a koju je Vlada Republike Srbije donela 2003. godine kao deo procesa približavanja naše zemlje EU.

1.3. Pregled ekonomskih kretanja – opšta ocena stanja, Grad Novi Pazar i opština Prijepolje

“Samonikla privreda” preduzimljivih poslovnih ljudi, nastala bez podrške države i bankarskog sektora, velika sklonost ka ulaganju i riziku su, sigurno je, najbolji brend i Novog Pazarai Prijepolja. U protekle dve decenije privatni biznis, u sektorima koji su dominantni u oba grada, bio je i ostao jedini oslonac na lokalnim nivoima, što je realna pretpostavka da će i ubuduće nabrojani sektori dominirati.

Danas se, međutim, u oba grada vodeći sektori nalaze u dubokoj recesiji. Postojeći kapaciteti, posebno sektori tekstila i obuće u Novom Pazaru, su predimenzionirani i nalaze se u fazi duboke recesije. Veliki broj privatnih firmi i u Novom Pazaru i Prijepolju nema aktivnu proizvodnju, nelojalna konkurencija na domaćem tržištu i nedostatak evropskog izvoznog tržišta su veliki ograničavajući faktori njihovog efikasnog poslovanja. Odsustvo podrške i nedostatak mudrosti i pragmatizma lokalnih i republičkih institucija sistema, takođe je, jedan je u nizu objektivnih uzroka pravog sunovrata privatne preduzetničke inicijative u oba grada, što se refletovalo preko osnovnih ekonomskih pokazatelja koji „definišu statuse oba grada“.

1.3.1. Stanovništvo i demografska kretanja – Prema zadnjem Popisu stanovništva 2011. godine, Novi Pazar i Prijepolje beleže različita demografska kretanja stanovništva, u odnosu na Popis 2002. godine: Novi Pazar ima apsolutan porast za 6.770 stanovnika, dok Prijepolje ima apsolutan pad, odnosno, demografsko pražnjenje za 4.475 stanovnika manje. U odnosu na starosnu strukturu stanovništva, Novi Pazar je definitivno „*grad mladih i mladi je od Prijepolja*“: po Popisu iz 2002. godine Novi Pazar je imao 49,1 % stanovnika starosti do 29 godina, dok je Prijepolje u istoj kategoriji imalo 41,8 % u odnosu na ukupan broj stanovnika. Demografska kretanja su, dakle, pored brojnih i kompleksnih problema dodatno zaoštrila nezavidnu socio-ekonomsku sliku, u svakom od gradova na opet specifičan način.

Zajednički imenitelj za oba grada je ujednačena polna struktura u korist ženske populacije /Novi Pazar je po Popisu 2002. g. imao 50,6%, prema 50,4% ženske

populacije u Prijepolju/. Realna su očekivanja da će finalni podaci po Popisu 2011. godine, čija obrada je još uvek u toku, zadržati navedene polnu strukture u oba grada.

Tabela 1. Izabrani pokazatelji o stanovništvu, Grad Novi Pazar i opština Prijepolje

Izabrani pokazatelji o stanovništvu	Grad Novi Pazar	Opština Prijepolje
1. Ukupan broj stanovnika po Popisu 2002. g.	85.996	41.188
2. Polna struktura stan. po Popisu 2002. g. /%/		
2.1. muški	49,4	49,6
2.2. ženski	50,6	50,4
3. Starosna struktura stan. po Popisu 2002. g., /%/		
3.1. Stanovništvo do 29. g., u tome:	Σ = 42.223 49,1 %	Σ = 17.230 41,8 %
3.1.1. muški	50,5	51,4
3.1.2. ženski	49,5	48,6
3.2. Stanovništvo od 30-59 g., u tome:	Σ = 31.916 37,1 %	Σ = 16.248 39,4 %
3.2.1. muški	48,9	49,9
3.2.1. ženski	51,1	50,1
3.3. Stanovništvo preko 60 g., u tome:	Σ = 11.857 13,8 %	Σ = 7.710 18,8 %
3.3.1. muški	46,8	44,6
3.3.2. ženski	53,2	55,4
4. Radni kontingent stanovništva po Popisu 2002. g., u tome:	Σ = 56.410 65,6 %	Σ = 27.959 67,8 %
4.1. muški (15-64 g.)	27.647 49,0 %	Σ = 14.055 50,2 %
4.2. ženski (15-64 g.)	28.763 51,0 %	13.904 49,8 %

5. Ukupan broj stanovnika po Popisu 2011. g.²	92.776	36.713
5.1. Procena polne strukture stanovništva u odnosu na Popis 2002. g.³, u tome:		
5.1.1. muški	45.832	18.209
5.1.2. ženski	46.944	18.504
6. Apsolutni porast - pad 2011-2002	+ 6.770	- 4.475
7. Procenjen broj stanovnika, stanje 30.06.2007.⁴	93.895	39.869
8. Apsolutni porast - pad 30.06.2007-2002.⁵	+7.863	- 1.319

IZVOR: RZS, Opštine u Srbiji 2011

1.3.2. Narodni dohodak po stanovniku definiše se kao najznačajnija ekonomska kategorija. Po metodologiji primenljivoj do 2005. godine, to je osnovni ekonomski pokazatelj egzistencije stanovništva i njegovog ekonomskog, političkog i socijalnog napretka. **U zadnjoj deceniji računanja 1995-2005. g. narodni dohodak po stanovniku, na nivou oba grada, beleži tendenciju i stagnacije i pada i krajem 2005. godine iznosi malo više od 1/3 nivoa Republike Srbije (Novi Pazar 37,8%, Prijepolje 39,0%), te je dugoročno definisao trend opšte recesije u oba grada.**

Tabela 2. Narodni dohodak po stanovniku u odnosu na prosek Republike Srbije /u%/

Opštine	1995.	2005.
Novi Pazar	38,2	37,8
Prijepolje	60,5	39,0
Republika Srbija	100,0	100,0

IZVOR: RZS, Opština Prijepolje-Odeljenje za privredu

² Popis stanovništva, domaćinstava i stanova u Republici Srbiji 2011-PRVI REZULTATI. Ukupan broj stanovnika utvrđen je u skladu sa definicijom mesta stalnog stanovanja.

³ Izvedena procena polne strukture stanovništva po Popisu iz 2011, u odnosu na Popis 2002.g.

^{4,9} Izvor: RZS; U odnosu na procenjeni broj stanovnika po stanju od 30.06.2007.godine, otvara se sledeća dilema: Da li i Novi Pazar ima demografski odliv stanovništva između ova dva perioda / period Procenjenog broja stanovnika od 30.06.2007. i period Popisa 2011. godine/?

1.3.3. Posledice „tranzicionog siromaštva“ su u našoj državi posebno aktualizovane krajem 2008. godine, kada su objavljene Regionalne statistike EU i sadrže statistička poređenja regiona u različitim ekonomskim i društvenim aspektima života.

Kako je Republički zavod za statistiku do 2005. godine obračunavao društveni proizvod i narodni dohodak po opštinama i okruzima, poređenje sa regionima EU je uključilo tri regiona. Za Srbiju je obračunat nivo BDP⁶, na osnovu Saopštenja RZS, po kome je Srbija bila na 37,1% nivoa BDP u EU.

Tabela 3. Stepen razvijenosti regiona Srbije u odnosu na regione EU, u %⁷

Rang	Naziv regiona	EU-100
242	Beograd	50,9
262	Vojvodina	37,1
278	Centralna Srbija	21,1

Podaci ukazuju da je dohodak regiona Beograd, po rangu u EU na 242 mestu i iznosi 50,9% evropskog nivoa. Takodje je indikativno da se međuregionalne razlike kreću u rasponu od 1,4 – 2,4 puta, što ukazuje na izrazito visok nivo razvijenosti glavnih gradova.

Istovremeno je jaz između najnerazvijenijih i najrazvijenijih opština u Srbiji, stvaran decenijama prošlog veka, dodatno produbio tranzicione dvehiljadite. Razlika između najnerazvijenije i najrazvijenije opštine 2000. godine bila je 19 puta, 2001. godine se povećala na 20, 2001. godine je iznosila 15 puta, 2003. godine je narasla na 21,8 puta, a u 2004. godini čak 26 puta.⁸

Po izjavi ex-komesara za proširenje EU Oli Rena „Evropa poželjnim smatra da razlike između najnerazvijenijih i najrazvijenijih regiona unutar jedne nacionalne države ne budu veće od tri puta“.

Kako bi prethodna konstatacija evropskog komesar bila dostižna i očekivana, u odnosu na sveukupnu specifičnost i Novog Pazara i Prijepolja, bilo bi neophodno definisanje nove metodologije ekonomske razvijenosti opština što bi na primeru oba grada podrazumevalo primenu „više ukrštenih kriterija“,

⁶ Bruto društveni proizvod predstavlja celokupnu proizvodnju u jednoj godini, koja uključuje i društveni proizvod i utrošena materijalna sredstva koja su prenesena iz prethodne poslovne godine.

⁷ Izvor: www.Ekonomija.org, Dr.Miroslav Zdravković, 16.6.2009.

⁸ Izvor: www.politika.rs, 14.4.2010.

kako bi se isključial subjektivnost u proceni koliko je koja opština nerazvijena i neke nelogičnosti dosadašnjeg vrednovanja.

Donedavne izjave najviših državnih zvaničnika uveravaju nas da su opštinske razlike smanjene na 1:15⁹. Uz postojeće strukturne probleme privrede, Grad Novi Pazar i opština Prijepolje su postali još siromašniji, što će biti predstavljeno u drugom delu Rodne karte siromaštva....

1.3.4. Zaposlenost i nezaposlenost - kao paralelno posmatrani pokazatelji, definitivno odslikavaju nezavidnu ekonomsko-socijalnu situaciju ova dva grada. I u Novom Pazaru i u Prijepolju se, počev od 90-tih godina do današnjih dana, javljaju velike oscilacije u pogledu broja zaposlenih. U strukturi zaposlenih, na nivou obe opštine, dominira učešće zaposlenih u javnom sektoru (58,8% u N. Pazaru, 80,0% u Prijepolju) ali je, u odnosu na stanje u Prijepolju (20,0%), evidentno visoko učešće zaposlenih u privatnom sektoru u Novom Pazaru (41,2% ili 70.000). Može se, generalno, zaključiti da je veće učešće zaposlenih u privatnom sektoru, u Novom Pazaru u odnosu na Prijepolje, pre svega, rezultat privatne preduzetničke ideje kao najvećeg potencijala ovog grada, ali i borbe ljudi ovog prostora za preživljavanje u teškim tranzicionim vremenima.

Tabela 4. Izabrani pokazatelji o zaposlenosti–nezaposlenosti, Grad Novi Pazar i opština Prijepolje

Izabrani pokazatelji – godišnji prosek 2010. g.	Grad Novi Pazar	Opština Prijepolje
1. Zaposleni – ukupno, u tome:¹⁰	17.000	5.000
1.1. Žene /%/	40,6	40,8
2.1. Zaposleni u pred., ustanovama i organizacijama	10.000	4.000
2.2 Zaposleni u priv. sektoru i lica zaposlena kod njih	7.000	1.000
3. Broj nezaposlenih lica/stanje 31.12.2010./, u tome:	20.475	6.442
3.1. Žene /%/	56,36	54,5

⁹ Razlika u razvijenosti između Tutina i Apatina, pri čemu je Preševo zauzelo višegodišnju poziciju Tutinu a Bečej je zamenio mesto sa Apatinom.

¹⁰ Godišnji prosek obračunat na bazi dva stanja: 31.03. i 30.09.2010.g.

4. Stopa nezaposlenosti – ukupno/%/	54,63	56,30
5. Broj zaposlenih na 1000 stanovnika	169	138
6. Republika Srbija	246/169	246/138
7. Zaposleni – ukupno /31.03.2012./¹¹	15.108	5.644
8. Osigurani poljoprivrednici /06.2012./	1.784	581
9. Broj nezaposlenih – ukupno /09.2012./	21.422	6.619
10. Stopa nezaposlenosti – ukupno u %, /09.2012./	55,91	51,53
11. Stopa nezaposlenosti – ukupno u %, Republika Srbija /%, /09.2012./	28,26/55,91	28,26/51,53
12. Neto zarade po zaposlenom, u din.	25.577	24.557
13. Neto zarada po zaposlenom, % učešća u odnosu na prosek u Republici Srbiji	74,9	71,9

Izvor : RZS: Opštine u Srbiji 2011, NSZ

Prethodnu konstataciju argumentuje zadnji objavljeni podatak NSZ o stopi nezaposlenosti u oba grada, pri čemu je stopa nezaposlenosti sa stanjem od 09.2012. godine u Novom Pazaru veća u odnosu na prosek ostvaren u Republici Srbiji, u istom periodu, za 1,9 puta dok je za Prijepolje stopa nezaposlenosti veća u odnosu na republički prosek za 1,8 puta.... Tako se i po ovom indikatoru koji je, gotovo dramatično dupliran, oba grada nalaze u nezavidnoj socio-ekonomskoj situaciji.

¹¹ Podaci pod r.b.: 7-11, Izvor: NSZ

2. RODNA SOCIJALNA KARTA – RODNA KARTA SIROMAŠTVA, GRAD NOVI PAZAR I OPŠTINA PRIJEPOLJE

2.1. Fenomen siromaštva u Srbiji - Usvojena **Strategija za smanjenje siromaštva** u Srbiji /SSS/ na sednici Vlade Srbije održane 16. oktobra 2003. godine definisala je konačni nacionalni dokument koji, između ostalog, sadrži analizu uzroka i profila siromaštva u Srbiji, kao i glavne smernice za smanjenje broja siromašnih u narednim godinama. Usvojena **Strategija**¹², kao deo procesa približavanja naše zemelje EU i realizacije Milenijumskih ciljeva razvoja UN, siromaštvo definiše “kao višedimenzionalni fenomen koji, pored nedovoljnih prihoda za zadovoljenje životnih potreba, podrazumeva i nemogućnost zapošljavanja, neodgovarajuće stambene uslove i neadekvatan pristup socijalnoj zaštiti, zdravstvenim, obrazovnim i komunalnim uslugama. U ostale ključne aspekte siromaštva ubrojani su i neostvarivanje prava na zdravu životnu sredinu i prirodna bogatstva, pre svega na čistu vodu i vazduh”.

Strategija za smanjenje siromaštva¹³ dala je osnov da se na nacionalnom i lokalnom nivou razvijaju i implementiraju mere koje treba da doprinesu smanjenju pre svega **apsolutnog siromaštva** (ispod apsolutne linije siromaštva nalaze se punoletna lica čija je potrošnja na mesečnom nivou niža od minimalnog iznosa neophodnog za hranu (nutricionistički minimum propisan od strane FAO) i druge izdatke koji ne obuhvataju hranu (osim trajnih dobara i imputirane rente).

Strategija je, takođe, definisala i kategorije siromašne populacije u Srbiji. **Ko su siromašni u Srbiji?...**To je populacija nezaposlenih lica (radno-neaktivno stanovništvo), domaćinstava čiji je nosilac nezaposleno lice, domaćinstva sa šest i više članova, domaćinstva gde je nosilac domaćinstva žena, stari, deca...

Paralelno sa definisanim smernicama **Strategije** za smanjenje broja siromašnih, u Srbiji, u narednim godinama, Republički zavod za statistiku /prim.stoji na

¹² www.prsp.gov.rs

¹³ www.prsp.gov.rs

sajtu Vlade Republike Srbije/ permanentno je, od 2003-2010. godine radio ankete o potrošnji domaćinstava u Srbiji, na osnovu kojih su se definisale linije siromaštva po potrošačkoj jedinici, odnosno po članu domaćinstva/mesečno:

Tabela 5. Indikatori siromaštva u Republici Srbiji, 2006 – 2010. ¹⁴

R.B.	Indikatori siromaštva u Republici Srbiji	Broj siromašnih	% siromašnih
1.	2003.- Linija siromaštva = 4970 din, mesečno po potrošačkoj jedinici	...	10,5
2.	2006.- Linija siromaštva = 6221 din., mesečno po potrošačkoj jedinici	701.581	8,8
3.	2007.- Linija siromaštva = 6625 din., mesečno po potrošačkoj jedinici	642.047	8,3
4.	2008.- Linija siromaštva = 7401 din., mesečno po potrošačkoj jedinici	467.311	6,1
5.	2009. - Linija siromaštva = 8022 din., mesečno po potrošačkoj jedinici	527.261	6,9
6.	2010.- Linija siromaštva = 8544 din., mesečno po potrošačkoj jedinici	683.301	9,2
7.	2010/2011/- Linija siromaštva = 8544 din., mesečno po potrošačkoj jedinici		

Na osnovu prethodnih podataka, zvanična stopa siromaštva je u našoj zemlji, zaključno sa 2010. godinom, iznosila 9,2%, a to znači da je 683.301 stanovnik živeo sa manje od 8.544 dinara mesečno¹⁵. Osim armije nezaposlenih, preko 50.000 radnika koji neredovno primaju plate¹⁶, u najveće žrtve tranzicije ubrajaju se i najstariji. Među penzionerima, po zvaničnoj statistici Republičkog PIO fonda¹⁷, čak 87.345 penzionera u Srbiji prima najnižu penziju koja iznosi 13.000 dinara, dok 141.800 prima manje od ovog iznosa.

Vlada Republike Srbije je, takođe, u procesu donošenja i implementacije SSS kao nacionalnog dokumenta usmerenog na smanjenju ključnih oblika siromaštva u Srbiji, 17. februara 2005. zadužila je potpredsednika Vlade Srbije da redovno informiše o procesu primene i koordinacije SSS u saradnji sa [Timom za socijalno uključivanje i smanjenje siromaštva pri Kabinetu popredsednika Vlade](#)

¹⁴ Izvor: Vlada Republike Srbije, TIM za socijalno uključivanje i smanjenje siromaštva

¹⁵ Izvor: <http://blog.B92.net.rs>: autor članka: Milan Karagaća „Preli li Srbiji siromaštvo...?“, 25.11.09.

¹⁶ Izvor: <http://www.blic.rs/Vesti/Ekonomija>, maj 2012.

¹⁷ Izvor: <http://www.b92.net/biz>, juni 2012.

[za evropske integracije](#). Tim za implementaciju SSS je formiran u septembru 2004. godine

Za izradu **Rodne karte siromaštva za Grad Novi Pazar i opštinu Prijepolje**, od neprocenjive vrednosti su bili podaci i arhiva sa kojom raspolaže Tim za socijalno uključivanje i smanjenje siromaštva pri Kbinetu potpredsednika Vlade za evropske integracije, koji je i posredno kontaktiran od strane **Autora Karte**. **Za siromaštvo u Srbiji se raspolaže sa podacima zaključno sa 2010. godinom**. U pitanju je nacionalni indikator zasnovan na definiciji Svetske banke: „Ispod apsolutne linije siromaštva nalaze se punoletna lica čija je potrošnja na mesečnom nivou niža od minimalnog iznosa neophodnog za hranu (nutricionistički minimum propisan od FAO) i druge izdatke koji ne obuhvataju hranu (osim trajnih dobara i imputirane rente). Apsolutna linija siromaštva definisana na osnovu linije hrane, uvećana za iznos ostalih izdataka (odeća, obuća, stanovanje, zdravstvo, obrazovanje, transpost, rekreacija, kultura, ostala dobra i usluge), izračunata u 2006. godini uvećana je za iznos inflacije (merenom indeksom potrošačkih cena) za svaku godinu. Posle 2010, RZS nije objavljivao podatke o siromaštvu, niti će to više raditi po staroj metodologiji, koja meri siromaštvo po potrošnji domaćinstva. To praktično znači da nemamo podatke o siromaštvu za 2011. Naredne 2013. godine RZS će objaviti podatke za 2012. godinu na osnovu nove metodologije koja se uvodi i koja će, na neki način, biti uporediva sa zemljama EU. Preporuka je da se za 2011. godinu koristi linija siromaštva iz 2010. godine(8.544 din. mesečno po potrošačkoj jedinici, uvećana za inflaciju tokom 2011.godine), ali još uvek ne postoji podatak koliko ljudi živi ispod linije siromaštva, iz prethodno opisanih razloga“.

Tabela 6. Procenat siromašnih po regionima, u % ¹⁸

R.b.	Godina	Beograd	Centralna Srbija	Vojvodina	Republika Srbija
1.	2003.	4,2	23,5	...	10,5
2.	2006.	4,3	10,7	8,6	8,8
3.	2007.	2,4	9,0	11,9	8,3
4.	2008.	2,9	7,0	6,8	6,1
5.	2009.	3,8	9,3	4,9	6,9
6.	2010.	5,3	12,0	6,8	9,2

¹⁸ Izvor: Vlada Republike Srbije, TIM za socijalno uključivanje i smanjenje siromaštva

Kao što se može videti iz prethodne tabele, najveći procenat siromašne populacije živi u Centralnoj Srbiji sa, istovremeno, kontinuiranim rastom siromaštva, izuzimajući period 2008. godine, u kom delu nacionalnog prostora se nalaze i Grad Novi Pazar i opština Prijepolje. S toga više nije diskutabilno, imajući u vidu i ostale izuzetno nepovoljne ekonomske indikatore, da se u oba grada „ uselio fenomen koji se zove siromaštvo“ upravo po kategorijama koje je definisala nacionalna SSS, bez obzira na „čekanje na uvođenje nove metodologije koja će biti uporediva sa zemljama EU“.

2.2. RODNA SOCIJALNA KARTA – RODNA KARTA SIROMAŠTVA, ZA GRAD NOVI PAZAR

Ko su, na osnovu definisanih kategorija SSS u Srbiji, siromašni građani Novog Pazara i koliki je procenat siromaštva u ovom gradu, imajući u vidu i demografske promene koje su se reflektovale preko priliva stanovništva u ovaj grad, pre i posle 2000. godine?

Tabela 7. Siromašni građani Novog Pazara, procenat siromaštva, 31.08.2012.

R.b.	Kategorije stanovništva	Ukupan broj	% učešća	Iznos soc. davanja po korisniku/ u din.
1.	Nezaposlena lica¹⁹	21.562	100,0	...
1.1.	Muškarci	9.957	46,2	
1.2.	Žene	11.605	53,8	
2.	Korisnici novčane socijalne pomoći²⁰	9.500	100,0	3.473²¹
2.1.	Muškarci	3.990	42,0	

¹⁹ Izvor: NSZ, filijale Novi Pazar i Prijepolje

²⁰ Izvor: Centar za socijalni rad, Novi Pazar

²¹ Izvor: Centar za soc.rad, N.Pazar. Podatak, kao prosečna vrednost, dobijen na osnovu mesečnog transfera iz avgusta t.g. za korisnike novčane soc.pomoći iz Republičkog budžeta.

2..2	Žene	5.510	58,0	
3.	Korisnici kuhinje Crvenog krsta ²²	1.300	100,0	...
3.1.	Muškarci	520	40,0	
3.2.	Žene	780	60,0	
4.	CHR „Hajrat“ ²³	2.012	100,0	...
4.1.	Muškarci	846	42,0	
4.2.	Žene	1.166	58,0	
5.	U k u p n o: 1-4	34.374	100,0	
5.1.	Muškarci	15.313	44,5	
5.2.	Žene	19.061	55,5	
6.	Broj stanovnika u Novom Pazaru, Popis 2011. ²⁴	92.776	100,0	
7.	Procena polne strukture stanovništva u odnosu na Popis 2002. g. ²⁵			
7.1.	Muškarci	45.832	49,4	
7.2.	Žene	46.944	50,6	
8.	Siromašni građani Novog Pazara (34.374 / 92.776)	34.374	37,05	
8.1.	Muškarci (15.313 / 45.832)	15.313	33,41	

²² Izvor: Crveni krst, Novi Pazar

²³ Izvor: Vakufska kuhinja Mešihata islamske zajednice u Srbiji, Novi Pazar

²⁴ Izvor: Popis stanovništva, domaćinstava i stanova u Republici Srbiji 2011-PRVI REZULTATI. Ukupan broj stanovnika utvrđen je u skladu sa definicijom mesta stalnog stanovanja

²⁵ Izvedena procena polne strukture stanovništva po Popisu iz 2011, u odnosu na Popis 2002.g.

8.2.	Žene (19.061 / 46.944)	19.061	40,61	
------	------------------------	--------	-------	--

Uz dužno poštovanje siromašnih građana Grada Novog Pazara, koji imaju pravo na život dostojan čoveka, evidentan je sledeći broj i procenat siromaštva:

- **34.374 stanovnika Novog Pazara, odnosno, 37,05% populacije Grada je siromašno. U tome:**
 - a. **15.313 stanovnika Novog Pazara, odnosno, 33,41% u odnosu na ukupnu mušku populaciju je siromašno;**
 - b. **19.061 stanovnica Novog Pazara, odnosno, 40,61% u odnosu na ukupnu žensku populaciju je siromašno;**

Sumorna statistika neoborivo potvrđuje da je, praktično, svaki treći građanin/građanka Novog Pazara u kategoriji siromašne populacije, da je svaki 10-ti građanin/građanka korisnik novčane socijalne pomoći i da 3,6% populacije Grada dobija jedan obrok dnevno.

Tabela 8. Struktura siromašnih građana, Grad Novi Pazar, 31.08.2012.

R.b.	Struktura siromašnih, Grad Novi Pazar	Broj	% učešća
1.	Nezaposlena lica	21.562	62,7
1.1.	Muškarci	9.957	28,9
1.2.	Žene	11.605	33,7
2.	Korisnici novčane socijalne pomoći	9.500	27,7
2.1.	Muškarci	3.990	11,6
2.2.	Žene	5.510	16,0
3.	Korisnici kuhinje Crvenog krsta	1.300	3,8
3.1.	Muškarci	520	1,5
3.2.	Žene	780	2,3
4.	CHR „Hajrat“	2.012	5,8
4.1.	Muškarci	846	2,5
4.2.	Žene	1.166	3,4
5.	U k u p n o (1+2+3+4)	34.374	100.0

U strukturi siromašnih građana, najveće učešće se odnosi na nezaposlena lica (62,7%). Zatim slede: korisnici novčane socijalne pomoći (27,7%), korisnici Vakufske kuhinje CHR „Hajrat“ (5,8%), te korisnici kuhinje Crvenog krsta (3,8%).

U rodnoj strukturi siromašnih građana/građanki, najveće učešće se odnosi na nezaposlene žene (33,7%). Zatim slede: nezaposleni muškarci (28,9%), korisnice novčane socijalne pomoći (16,0%), korisnici novčane socijalne pomoći (11,6%), korisnice Vakufske kuhinje CHR „Hajrat“ (3,4%), korisnici Vakufske kuhinje CHR „Hajrat“ (2,5%), korisnice kuhinje Crvenog krsta (2,3%), te korisnici kuhinje Crvenog krsta (1,5%).

2.2.1. U Rodnoj strukturi nezaposlenih lica, za Grad Novi Pazar, dominira kategorija nezaposlenih žena starosti od 30-54 godine života. Ova kategorija žena učestvuje sa 35.6% u ukupnom broju nezaposlenih lica dok u odnosu na ukupan broj nezaposlenih žena sa 66,1%. Kontingent nezaposlenih muškaraca starosti 30-54 godine života učestvuje u ukupnom broju nezaposlenih lica sa 26,8% dok u odnosu na ukupan broj nezaposlenih muškaraca sa 58,1%.

Tabela 9. Struktura nezaposlena lica po polu i godinama starosti, N.Pazar, 31.08.2012.

Godine starosti	Grad Novi Pazar			
	Ukupno	Žene	% učešća /žene	% učešća /muškarci
15-19 godina	455	225	49,4	50,6
20-24 godine	2.671	1.351	50,6	49,4
25-29 godina	3.091	1.640	53,1	46,9
30-34 godina	3.076	1.716	55,8	44,2

35-39 godina	3.001	1.720	57,3	42,7
40-44 godina	2.777	1.698	61,1	38,9
45-49 godina	2.479	1.414	57,0	43,0
50-54 godina	2.132	1.128	52,9	47,1
55-59 godina	1.384	606	43,8	56,2
60-64 godina	496	107	21,6	78,4
UKUPNO	21.562	11.605	53,8	46,2

2.2.2. U Rodnoj strukturi korisnika novčane socijalne pomoći, također, dominira kategorija korisnica starosti od 31-54 godine života. Ova kategorija korisnica učestvuje sa oko 36,0% u ukupnom broju korisnika novčane socijalne pomoći, dok u odnosu na ukupan broj korisnica svih starosnih grupa žena učestvuje sa 62,1%. Kontingent korisnika novčane socijalne pomoći starosti od 31-54 godine života učestvuje u ukupnom broju korisnika sa 24,0% (2.280 : 9.500), dok u odnosu na ukupan broj korisnika svih starosnih grupa sa 57,1% (2.280 : 3.990).

Tabela 10. Struktura korisnika novčane socijalne pomoći po polu i godinama starosti, N.Pazar, 31.08.2012.²⁶

Godine starosti	Grad Novi Pazar			
	Ukupno	Žene	% učešća /žene	% učešća /muškarci
1-15 godina	900	500	55,5	44,5
16-30 godine	1.900	1.030	54,2	45,8

²⁶ Izvor: Centar za socijalni rad, N.Pazar, procena.

31-54 godina	5.700	3.420	60,0	40,0
Stara lica	1.000	560	56,0	44,0
UKUPNO	9.500²⁷	5.510	58,0	42,0

2.2.3. U Rodnoj strukturi korisnika kuhinje Crvenog krsta dominira kategorija korisnica starosti od 19-90 godine života. Ova kategorija korisnica učestvuje sa oko 36,9% u ukupnom broju korisnika kuhinje, dok u odnosu na ukupan broj korisnica obe starosne grupe žena učestvuje sa oko 60,0%. Kontingent korisnika kuhinje starosti od 19-90 godine života učestvuje u ukupnom broju korisnika sa 24,6% (320 : 1.300), dok u odnosu na ukupan broj korisnika obe starosne grupe učestvuje sa 61,5% (320 : 520).

Tabela 11. Struktura korisnika kuhinje Crvenog krsta po polu i godinama starosti, N.Pazar, 31.08.2012.

Godine starosti	Grad Novi Pazar			
	Ukupno	Žene	% učešća /žene	% učešća /muškarci
1-18 godina	500	300	60,0	40,0
19-90 godine	800	480	60,0	40,0
UKUPNO	1.300²⁸	780	60,0	40,0

2.2.4. U Rodnoj strukturi korisnika Vakufske kuhinje CHR „Hajrat“ dominira kategorija korisnica starosti od 19-90 godine života. Ova kategorija

²⁷ Početkom novembra 2012.g. , kada se privodio kraj izradi Rodne karte, od 31.08.2012. , broj podnetih zahteva za dodelu novčane socijalne pomoći uvećao se za 100. Izvor: Centar za socijalni rad, Novi Pazar.

²⁸ Početkom novembra 2012.g. , kada se privodio kraj izradi Rodne karte, od 31.08.2012. , broj podnetih zahteva za kuhinju uvećao se za 950. U toku avgusta 2012. Crveni krst N.Pazar je izvršio raspodelu 800 paketa za 691 porodicu (staračka domaćinstva, granični slučajevi, porodice sa više dece, oboleli i invalidi, samohrani roditelji, porodice bez primanja). Raspodelu paketa obezbedila Vlada Srbije, na inicijativu Ministarstva rada i socijalne politike. Izvor: Crveni krst, Novi Pazar

korisnica učestvuje sa oko 34,5% u ukupnom broju korisnika kuhinje, dok u odnosu na ukupan broj korisnica obe starosne grupe žena učestvuje sa 59,6%. Kontingent korisnika kuhinje „Hajrat“ starosti od 19-90 godine života učestvuje u ukupnom broju korisnika sa 26,4% (532 : 2.012), dok u odnosu na ukupan broj korisnika obe starosne grupe učestvuje sa 62,8% (532 : 846).

Tabela 12. Struktura korisnika Vakufske kuhinje CHR „Hajrat“ po polu i godinama starosti, N.Pazar, 31.08.2012.

Godine starosti	Grad Novi Pazar			
	Ukupno	Žene	% učesća /žene	% učesća /muškarci
1-18 godina	785	471	60,0	40,0
19-90 godine	1.227	695	56,6	43,4
UKUPNO	2.012²⁹	1.166	57,9	42,1

²⁹ Nezavisno od redovnih korisnika kuhinje, svakog meseca se obilazi 30 porodica kojima se nose namirnice potrebne za život, sa većinskom ženskom polulacijom. Izvor: CHR „Hajrat“.

2.3. RODNA SOCIJALNA KARTA – RODNA KARTA SIROMAŠTVA, ZA OPŠTINU PRIJEPOLJE

Ko su, na osnovu definisanih kategorija SSS u Srbiji, siromašni građani Prijepolja i koliki je procenat siromaštva u ovom gradu, imajući u vidu i demografske promene koje su se reflektovale preko odliva stanovništva iz ovog grada, pre i posle 2000. godine?

Tabela 13. Siromašni građani opštine Prijepolje, procenat siromaštva, 31.08.2012.

R.b.	Kategorije stanovništva	Ukupan broj	% učešća	Iznos soc. davanja po korisniku/ u din.
1.	Nezaposlena lica ³⁰	6.745	100,0	...
1.1.	Muškarci	3.221	47,8	
1.2.	Žene	3.524	52,2	
2.	Korisnici novčane socijalne pomoći ³¹	1.362	100,0	2.865 ³²
2.1.	Muškarci	613	45,0	
2..2	Žene	749	55,0	

³⁰ Izvor: NSZ, filijale Novi Pazar i Prijepolje

³¹ Izvor: Centar za socijalni rad, Prijepolje

³² Izvor: Centar za soc.rad, Prijepolje. Podatak, kao prosečna vrednost, dobijen na osnovu mesečnog transfera iz avgusta t.g. za korisnike novčane soc.pomoći iz Republičkog budžeta.

3.	Korisnici kuhinje Crvenog krsta ³³	320	100,0	...
3.1.	Muškarci	152	47,5	
3.2.	Žene	168	52,5	
4.	CHR „Hajrat“ ³⁴	1.083	100,0	...
4.1.	Muškarci	488	45,0	
4.2.	Žene	595	55,0	
5.	U k u p n o: 1-4	9.510	100,0	
5.1.	Muškarci	4.474	47,0	
5.2.	Žene	5.036	53,0	
6.	Broj stanovnika u Prijepolju Pazaru, Popis 2011. ³⁵	36.713	100,0	
7.	Procena polne strukture stanovništva u odnosu na Popis 2002. g. ³⁶			
7.1.	Muškarci	18.209	49,6	
7.2.	Žene	18.504	50,4	
8.	Siromašni građani Prijepolja (9.128 / 36.713)	9.128	24,86	
8.1.	Muškarci (4.302 / 18.209)	4.302	23,62	
8.2.	Žene (4.826 / 18.504)	4.826	26,08	

³³ Izvor: Crveni krst, Prijepolje

³⁴ Izvor: Vakufska kuhinja Mešihata islamske zajednice u Srbiji, Novi Pazar. Podaci za Prijepolje obuhvataju i MZ B rodarevo.

³⁵ Izvor: Popis stanovništva, domaćinstava i stanova u Republici Srbiji 2011-PRVI REZULTATI. Ukupan broj stanovnika utvrđen je u skladu sa definicijom mesta stalnog stanovanja

³⁶ Izvedena procena polne strukture stanovništva po Popisu iz 2011, u odnosu na Popis 2002.g.

Uz dužno poštovanje siromašnih građana opštine Prijepolje, koji, takođe, imaju pravo na život dostojan čoveka, evidentan je sledeći broj i procenat siromaštva:

- **9.510 stanovnika Prijepolja, odnosno, 25,90% populacije Prijepolja je siromašno. U tome:**
 - a. **4.474 stanovnika Prijepolja, odnosno, 24,57% u odnosu na ukupnu mušku populaciju je siromašno;**
 - b. **5.036 stanovnica Prijepolja, odnosno, 27,22% u odnosu na ukupnu žensku populaciju je siromašno;**

Sumorna statistika i u ovom gradu neborivo potvrđuje da je, praktično, svaki četvrti građanin/građanka Prijepolja u kategoriji siromašne populacije, da je svaki 27 građanin/građanka korisnik novčane socijalne pomoći i da 3,8% populacije Opštine dobija jedan obrok dnevno.

Tabela 14. Struktura siromašnih građana, opština Prijepolje, 31.08.2012.

R.b.	Struktura siromašnih, opština Prijepolje	Broj	% učešća
1.	Nezaposlena lica	6.748	71,0
1.1.	Muškarci	3.221	33,8
1.2.	Žene	3.524	37,0
2.	Korisnici novčane socijalne pomoći	1.362	14,3
2.1.	Muškarci	613	6,4
2.2.	Žene	749	7,8
3.	Korisnici kuhinje Crvenog krsta	320	3,4
3.1.	Muškarci	152	1,6
3.2.	Žene	168	1,7
4.	CHR „Hajrat”	1.083	11,3
4.1.	Muškarci	488	5,1
4.2.	Žene	595	6,2
5.	U k u p n o (1+2+3+4)	9.510	100,0

U strukturi siromašnih građana, najveće učešće se odnosi na nezaposlena lica (71,0%). Zatim slede: korisnici novčane socijalne pomoći (14,3%),

korisnici Vakufske kuhinje CHR „Hajrat“ (11,3%), te korisnici kuhinje Crvenog krsta (3,4 %).

U rodnoj strukturi siromašnih građana/građanki, najveće učešće se odnosi na nezaposlene žene (37,0%). Zatim slede: nezaposleni muškarci (33,8%), korisnice, korisnice novčane socijalne pomoći (7,8%), korisnici novčane socijalne pomoći (6,4%), korisnice Vakufske kuhinje (6,2%), korisnici Vakufske kuhinje (5,1%), korisnice kuhinje Crvenog krsta (1,7%), te korisnici kuhinje Crvenog krsta (1,6%).

2.3.1. U Rodnoj strukturi nezaposlenih lica, za opštinu Prijepolje, dominira kategorija nezaposlenih žena starosti od 30-54 godine života. Ova kategorija žena učestvuje sa 36,3% u ukupnom broju nezaposlenih lica dok u odnosu na ukupan broj nezaposlenih žena sa 69,4%. Kontingent nezaposlenih muškaraca starosti 30-54 godine života učestvuje u ukupnom broju nezaposlenih lica sa 28,6% dok u odnosu na ukupan broj nezaposlenih muškaraca sa 59,9%.

Tabela 15. Struktura nezaposlena lica po polu i godinama starosti, Prijepolje, 31.08.2012.

Godine starosti	Opština Prijepolje			
	Ukupno	Žene	% učešća /žene	% učešća /muškarci
15-19 godina	181	84	46,4	53,6
20-24 godine	769	342	44,5	55,5
25-29 godina	782	418	53,4	46,6
30-34 godina	780	433	55,5	44,5
35-39 godina	902	500	55,4	44,6
40-44 godina	963	540	56,1	43,9
45-49 godina	996	579	58,1	41,9

50-54 godina	736	394	53,5	46,5
55-59 godina	473	209	44,2	55,8
60-64 godina	163	25	15,3	84,7
UKUPNO	6.745	3.524	52,2	47,8

2.3.2. U Rodnoj strukturi korisnika novčane socijalne pomoći i u Prijepolju dominira kategorija korisnica starosti od 31-54 godine života. Ova kategorija korisnica učestvuje sa oko 34,5% u ukupnom broju korisnika novčane socijalne pomoći, dok u odnosu na ukupan broj korisnica svih starosnih grupa žena učestvuje sa 62,7%. Kontingent korisnika novčane socijalne pomoći starosti od 31-54 godine života učestvuje u ukupnom broju korisnika sa 29,5% (402 : 1.362), dok u odnosu na ukupan broj korisnika svih starosnih grupa sa 65,5% (402 : 613).

Tabela 16. Struktura korisnika novčane socijalne pomoći po polu i godinama starosti, Prijepolje, 31.08.2012.³⁷

Godine starosti	Opština Prijepolje			
	Ukupno	Žene	% učešća /žene	% učešća /muškarci
1-15 godina	100	60	60,0	40,0
16-30 godine	270	150	55,5	44,5
31-54 godina	872	470	53,9	46,1
Stara lica	120	69	57,5	42,5
UKUPNO	1.362	749	55,0	45,0

³⁷ Izvor: Centar za socijalni rad, Prijepolje, procena.

2.3.3. U Rodnoj strukturi korisnika kuhinje Crvenog krsta Prijepolja dominira kategorija korisnica starosti od 19-90 godine života. Ova kategorija korisnica učestvuje sa 35,3% u ukupnom broju korisnika kuhinje, dok u odnosu na ukupan broj korisnica obe starosne grupe žena učestvuje sa 67,3%. Kontingent korisnika kuhinje starosti od 19-90 godine života učestvuje u ukupnom broju korisnika sa 34,4% (110 : 320), dok u odnosu na ukupan broj korisnika obe starosne grupe učestvuje sa 72,4% (110 : 152).

Tabela 17. Struktura korisnika kuhinje Crvenog krsta po polu i godinama starosti, Prijepolje, 31.08.2012.

Godine starosti	Opština Prijepolje			
	Ukupno	Žene	% učešća /žene	% učešća /muškarci
1-18 godina	97	55	56,7	43,3
19-90 godine	223	113	50,7	49,3
UKUPNO	320	168	52,5	47,5

2.3.4. U Rodnoj strukturi korisnika Vakufske kuhinje CHR „Hajrat“ dominira kategorija korisnica starosti od 19-90 godine života. Ova kategorija korisnica učestvuje sa oko 42,9% u ukupnom broju korisnika kuhinje, dok u odnosu na ukupan broj korisnica obe starosne grupe žena učestvuje sa 78,1%. Kontingent korisnika kuhinje „Hajrat“ starosti od 19-90 godina života učestvuje u ukupnom broju korisnika sa 36,7% (398 : 1.083), dok u odnosu na ukupan broj korisnika obe starosne grupe učestvuje sa 81,5% (389 : 488).

Tabela 18. Struktura korisnika Vakufske kuhinje CHR „Hajrat“ po polu i godinama starosti, Prijepolje, 31.08.2012.

Godine starosti	Opština Prijepolje			
	Ukupno	Žene	% učešća /žene	% učešća /muškarci

	Ukupno	Žene	% učešća /žene	% učešća /muškarci
1-18 godina	220	130	59,1	40,9
19-90 godine	863	465	53,8	46,2
UKUPNO	1.083	595	55,0	45,0

Tako su, iz godine u godinu, građani Grada Novog Pazara i opštine Prijepolje, postajali sve siromašniji. Po podacima obrađenim u Rodnoj Socijalnoj Karti:

- *37,05% populacije Novog Pazara je siromašno, svaki treći građanin/građanka je u kategoriji siromašne populacije, svaki 10-ti građanin/građanka je korisnik novčane socijalne pomoći, odnosno, 3,6% populacije Grada dobija jedan obrok dnevno;*
- *24,86% populacije Prijepolja je siromašno, svaki četvrti građanin/građanka je u kategoriji siromašne populacije, svaki 27-mi građanin/građanka je korisnik novčane socijalne pomoći, odnosno, 3,8% populacije Opštine dobija jedan obrok dnevno...*

Zvanična stopa siromaštva je u našoj zemlji, zaključno sa 2010. godinom, iznosila 9,2%, a to znači da je 683.301 stanovnik živeo sa manje od 8.544 dinara mesečno. To praktično znači da nemamo zvanične podatke o siromaštvu za 2011. godinu i da je preporuka Tima za implementaciju SSS da se koristi linija siromaštva iz 2010. godine (8.544 din.mesečno po potrošačkoj jedinici, uvećana za inflaciju tokom 2011. godine)...**Imajući u vidu da nezaposlena lica koja se vode na evidenciji NSZ, kao kategorija siromašnih, ne ostvaruju pravo na novčanu socijalne pomoći, da korisnici novčane socijalne pomoći preko Centara za socijalni rad u Novom Pazaru i Prijepolju primaju nadoknade iz Republičkog budžeta duboko ispod linije siromaštva (za korisnike u Novom Pazaru prosečna novčana socijalna pomoć iznosi 3.473 din./po korisniku/mesečno; za za korisnike u Prijepolju prosečna novčana socijalna pomoć iznosi 2.865 din./po korisniku/mesečno), a da se iz krajnje humanih razloga ne utvrđuje tržišna cena jednog obroka dnevno za korisnike kuhinja, i prostom matematičkom radnjom je moguće dokazati da su, bez obzira što ne postoje podaci o siromaštvu u 2011. godini i što nisu uporedivi sa poznatim podacima za 2010. godinu, građani Novog Pazara, danas, siromašniju 4 puta više u odnosu na zadnju zvaničnu stopu**

siromaštva u republici Srbiji (37,05% : 9,20%) a da su građani Prijepolja, danas, siromašniju 2,7 puta više u odnosu na zadnju zvaničnu stopu siromaštva u republici Srbiji (24,865% : 9,20%).

Ostaje, na kraju, apel donosiocima odluka na lokalnim, nacionalnom i međunarodnom nivou da se i građanima Novog Pazara i Prijepolja kreira ambijent i pravo na dostojanstven život, što je i deo procesa približavanja naše države EU i realizacije Milenijumskih ciljeva razvoja UN.

3. ZAKLJUČAK

Rezultati istraživanja su dramatični i posledica su selektivnog pristupa bavljenju problemu siromaštva. Aktuelna socio-ekonomska kretanja sa kojima se suočavaju oba grada potvrđuju činjenicu da se ravnomeran razvoj gradova nije posmatrao kao integralni deo ukupnog društveno-ekonomskog razvoja države. Problematika ravnomernog razvoja nerazvijenih područja, pa i gradova u njima, bila je apsolutno marginalizovana, analizirana po prevaziđenoj statističkoj metodologiji kao jedna odvojena i ne mnogo značajna dimenzija ukupnog razvoja države. Dosadašnje mere iz tog razloga nisu dale značajan rezultat, a ekonomska kriza je samo podstakla lavinu drugih socio-ekonomskih kretanja koja su uvećala broj i strukturu ugroženih grupa, ali i dodatno obremenili već otežano funkcionišuću ekonomiju. Razlike u razvijenosti opština su posmatrane sa aspekta nivoa nerazvijenosti, tako da su zanemarivane njihove ekonomsko-razvojne, socijalne, društvene, pa i političke reperkusije. Takav pristup neminovno je doveo do produbljavanja već postojećih strukturnih razvojnih problema za oba tradicionalno nerazvijena grada.

Sitacija se čini vrlo zabrinjavajućom i konkretne mere za rešavanje pitanja siromaštva i socijalne isključenosti moraju hitno da se targetiraju i rešavaju. Ostaje, na kraju, apel donosiocima odluka na lokalnim, nacionalnom i međunarodnom nivou da se i građanima Novog Pazara i Prijepolja kreira ambijent i pravo na dostojanstven život, što je i deo procesa približavanja naše države EU i realizacije Milenijumskih ciljeva razvoja UN.

4. P R E P O R U K E

Naše preoruke za preduzimanje konkretnih mera za smanjenje siromaštva i socijalne inkluzije u opštinama Prijepolje i Novi Pazar:

- 1. Detaljna analiza realnog stanja socijalne potrebe stanovništva, korišćenjem istinitih i tačnih podataka i adekvatne metodologije;**
- 2. Ispitati mogućnosti za unapređene položaja najsiromašnijih kroz aktivne mere zaposlenja, uz prethodnu dokvalifikaciju i prekvalifikaciju;**
- 3. Razviti sistem socijalnih usluga koji je pristupačan najugroženijima, kroz mrežu sačinjenu od centra za socijalni rad i privatnih pružalaca usluga;**
- 4. Obezbediti pristup zdravstvenoj zaštiti onima koji su u stanju socijalne potrebe;**
- 5. Informisanje građana o njihovim pravima, ali i dužnostima i obavezama unutar lokalne zajednice kako bi se podstakli na aktivizam i solidarnost radi unapređenja kvaliteta sopstvenog, ali i života svih članova te zajednice;**
- 6. Razvijati partnerstvo svih stejkholdera: lokalne samouprave, privatnog i civilnog sektora, posebno medija, kako bi pristup rešavanju problema najugroženijih bio što sveobuhvatniji i dugoročniji.**